

Asia: VN/14777/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavoimista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoinnista?

Akava vastustaa esitystä sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoimista ja katsoo, että se rikkoo vakiintuneita vakuutusperiaatteita.

Työttömyysturvajärjestelmä ja sairausvakuutusjärjestelmä ovat toisistaan erillisiä eikä niiden rahoitusperiaatteet ole yhteydessä toisiinsa. Hallituksenesitysluonnoksessa kuitenkin esitetään työttömyysturvajärjestelmään tehtyjen uudistusten kautta saatavan säästön kanavoimista sairausvakuutusjärjestelmään tehtävillä muutoksilla.

Sairauspäivärahan tarkoituksena on turvata palkansaajien ja yrittäjien toimeentulo sairauden aikana, jolloin työkyvyttömyys estää työnteon. Sosiaaliturvarahastojen varat on kerätty nimenomaan niihin kytkettyjen etuuksien, kuten sairauspäivärahan, rahoittamiseen eikä varoja tule käyttää muihin tarkoituksiin. Akava katsoo, että esitetyt leikkaukset kohdistuisivat kohtuuttomasti sairastuneisiin, asettaen heidät taloudellisesti vaikeaan tilanteeseen.

Lausuttavaa sairauspäivärahan laskentakaavan muuttamisesta?

Akava vastustaa esitystä sairauspäivärahan laskentakaavan muuttamisesta ja katsoo, että se heikentää merkittävästi palkansaajien ja yrittäjien turvaa sairauden aikana sekä rikkoo vakiintuneita vakuutusperiaatteita.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään sairauspäivärahan laskusäännön mukaan määräytyvien päivärahaetuuksien vuosittain palkkakertoimella tarkistettavan 70 prosentin korvaustasoon oikeuttavan vuositulon yläraja alentamista nykyisestä 35 769 eurosta 27 633 euroon. Tämän

tulorajan ylittävältä osalta sairauspäivärahaa karttuisi nykyisen 20 prosentin sijasta vain 15 prosenttia. Etuudessa jo nyt perusteetta olevaa taitetta ollaan siis sekä alentamassa että lisäämässä sen aiheuttamaa leikkausta entisestään. Tämä muutos kohdistaisi leikkaukset korkeakoulutettuihin palkansaajiin ja yrittäjiin, heikentäen heidän sairautensa aikaista turvaa merkittävästi. Akavalaisten mediaanitulolla tulonmenetyks on esitettyssä mallissa yli 400 e/kk.

Akava katsoo, että esitetty malli heikentää vakuutusperiaatetta ja eikä kohtelee sairastuneita tasapuolisesti. Esitetty laskukaavan muutos heikentää yksittäisen palkansaajan rahoitusvastuun ja etuuden karttuman välistä suhdetta. Sairausvakuutusmaksun päivärahamaksussa ei ole vastaavaa leikkuria, ja on kohtuutonta, että maksettavat maksut eivät vastaisi saatuja etuuksia. Tämä aiheuttaisi epäoikeudenmukaisen tilanteen, jossa osa palkansaajista ja yrittäjistä maksaisi tulosidonnaisia vakuutusmaksuja saamatta kuitenkaan vastaavaa vastinetta sairauspäivärahan muodossa sairastuessaan. Vakuutettujen tulisi voida oikeutetusti luottaa siihen, että pakollisten vakuutusmaksujen maksamisen myötä heillä on oikeus kohtuulliseen sairauden aikaiseen toimeentuloturvaan, eikä vakuutusmaksuina kerättyjä varoja käytetä muihin tarkoituksiin.

Akava korostaa, että esitetty malli kohdistaa leikkaukset kohtuuttomasti tiettyyn ryhmään rikkoen ansiosidonnaisen sosiaalivakuutuksen peruseriaatteita. Tämä heikentää koko sairausvakuutusjärjestelmän legitimitettä. Jos esitetyn mallin osalta edettäisiin, vakuutusperiaatteen säilyttäminen edellyttäisi myös vastaavaa kattoa maksuihin.

Lausuttavaa taloudellisista vaikutuksista?

-

Lausuttavaa työllisyysvaikutuksista?

Esitetyn kanavointiratkaisun arvioidaan kasvattavan hieman erityisesti pienten työnantajien työnantajamaksurasitusta. Lisäksi sairauspäivärahaan ehdotettu säästö kohdentuu merkittävilta osin myös työnantajien saamiin korvauksiin siltä ajalta, kun työnantaja maksaa sairausajan palkan. Työnantajakulujen kasvu voi vähentää työnantajien työllistämishalukkuutta sekä heikentää laajasti erityisesti osatyökykyisten asemaa ja työllistymismahdollisuuksia työmarkkinoilla. Tätä ei ole otettu työllisyysvaikutusten arvioinnissa huomioon. Lisäksi taloudellisista syistä johtuvan liian varhaisen työhönpaluun pitkäaikaisia vaikutuksia työkykyyn, työllisyyteen ja kokonaiskustannuksiin ei ole voitu arvioida. Kuntoutusetuuksien tason heikentyminen voi puolestaan aiheuttaa oikea-aikaisen kuntoutuksen toteutumatta jäämisen, mikä voi johtaa työkyvyttömyyden pitkittymiseen ja kustannusten lisääntymiseen. Esitettyihin työllisyysarvioihin liittyyneen siten epävarmuutta.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Esitys aiheuttaa merkittäviä taloudellisia haasteita erityisesti pitkiä sairauslomia vaativista sairauksista kärsiville, kuten mielenterveysyistä tai syöpäsairauksien vuoksi sairauslomalla oleville. Työikäisten kotitalouksien menot ovat useimmiten mitoitettu tulotason mukaan ja äkillinen, pitkäaikainen sairauspoissaolo voi johtaa yksilötasolla kohtuuttomiin tilanteisiin. Vaikutuksia esimerkiksi palveluntarpeen lisääntymiseen ei ole arvioitu.

Lausuttavaa vaikutuksista yrityksiin ja muihin työnantajiin?

Esityksessä ei ole huomioitu sen vaikutuksia palkanmuodostukseen ja työsuhteen ehtoihin, millä voi olla myös vaikutuksia julkiseen talouteen.

Lausuttavaa vaikutuksista viranomaisiin?

-

Lausuttavaa muista yhteiskunnallisista vaikutuksista?

Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole otettu kantaa siihen, kuinka yli 27 633 euroa vuodessa ansaitsevien sairauden aikainen kohtuullinen toimeentulo tulevaisuudessa järjestetään, jos esitetyt muutokset toteutetaan. Pakollinen sairausvakuutusmaksu heikentää mahdollisuuksia varautua sairastumisen varalle muulla tavoin, jos työtulovakuutuksen kautta rahoitettava sairauspäiväraha ei enää jatkossa tuota kaikille vakuutetuille riittävää toimeentulon turvaa sairauden aikana. Vaihtoehtoja sairauden aikaisen toimeentulon turvaamiseksi muutoin kuin työtulovakuutuksen kautta ei ole kuvattu eikä niiden yhteiskunnallisia tai taloudellisia vaikutuksia ole arvioitu.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Akava vastustaa esitysluonnosta sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavoimista koskeviksi lainsäädännöksi.

Akava pitää kuitenkin tavoitetta julkisen talouden tasapainottamisesta tärkeänä. Akava kehottaa harkitsemaan kokonaan uudelleen hallituksen esitystä sairauspäivärahan leikkaamiseksi ja säästöjen kanavoimiseksi sekä keskittymään julkisen talouden tasapainottamiseen muilla keinoilla, kuten menoja leikkaamalla tai tuloja kasvattamalla. Näin voidaan tukea valtiontalouden vakautta heikentämättä sairastuneiden oikeuksia ja hyvinvointia.

Mikäli sairauspäivärahan laskukaavan muutosta kuitenkin aiotaan edistää, Akava ehdottaa, että laskukaavaa muutetaan siten, että vakuutusperiaate ja ansiosidonnaisen sosiaalisosiaalivakuutuksen peruseriaatteet säilyvät paremmin. Esimerkiksi 70 prosentin korvaustason alentaminen (valmistelussa ollut vaihtoehtoinen malli 1) tuottaisi vakuutusperiaatetta paremmin noudattavan lopputuloksen tavoiteltujen säästöjen toteuttamiseksi. Toinen ratkaisutapa olisi se, että sairauspäivärahan leikkauksesta luovutaan ja 60 miljoonan säästö huomioidaan osana valtion sairausvakuutuslain mukaisiin menoihin kohdistuvaa rahoitusosuutta.

Akava pitää välttämättömänä, että hallituksen esitysluonnoksen valmistelussa otetaan huomioon lausunrossamme esitetyt huolenaiheet ja vaihtoehtoiset ratkaisut, ja varmistetaan, että sairauspäivärahan muutokset tehdään vakuutusperiaatetta kunnioittaen ja sairastuneiden oikeuksia heikentämättä. Muutoin esitystä ei tulisi näkemyksemme mukaan antaa lainkaan.

Ojala Katri
Akava ry